

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุปและข้อเสนอแนะศูนย์สาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า “สาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม” (Public Domain) ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ อันสมควรที่จะได้รับการบริหาร และจัดการอย่างมีระบบ ทั้งนี้เพราะสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม นับเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของคนในชาติ โดยสะท้อนให้เห็นจากงานอันมีลิขสิทธิ์ (Copyright Work) ประเภทต่างๆ ที่ตกเป็นสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม ซึ่งสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ได้รับการส่งสมคุณค่าจากการสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์รุ่นบรรพชน ที่ทุ่มเทภูมิปัญญา ความอุตสาหะ และทรัพยากรมากมายในการสร้างสรรค์ ซึ่งเมื่อตกทอดเป็นสมบัติสาธารณะของแผ่นดิน ก็สมควรที่จะได้รับการยกย่องและนำทรัพยากรอันมีค่านี้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้วยเหตุผลแวดล้อม อันเกี่ยวเนื่องมาจากการละเมิดลิขสิทธิ์ (Pirate) สามารถสรุปได้ในประเด็นสำคัญก็คือ การขาดความรู้ ความเข้าใจในระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright Law) โดยเข้าใจว่าเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ ใ้บุคคล หรือองค์กรใด องค์กรหนึ่ง ซึ่งทำให้ไม่รู้สึกรว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะทางตรง คือการละเมิดลิขสิทธิ์เชิงพาณิชย์ หรือทางอ้อม เช่น การบริโภคงานละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นสิ่งผิด เพราะถือว่าตนเองได้ประโยชน์ คือ ลงทุนต่ำแต่ได้ผลกำไรสูง หรือผู้บริโภคก็เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการซื้อของถูกกฎหมาย โดยมีได้เข้าใจ หรือรับรู้ในเจตนารมณ์ อีกด้านหนึ่งของกฎหมายลิขสิทธิ์ ที่ว่าด้วยการตกเป็นสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์หรือผลกำไรสู่สังคม (Public Profit) โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อสันติภาพการส่วนตัว การใช้เพื่อการพาณิชย์ การใช้เพื่อการศึกษา หรือตลอดจนการนำมาต่อยอดในการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนเอง ซึ่งหากดีเป็นมูลค่าก็นับได้ว่ามีมูลค่ามหาศาล เมื่อวิเคราะห์ในมิติทางเศรษฐศาสตร์จะพบว่าอุปสงค์ (Demand) ของผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์นั้นสอดคล้องกับอุปทาน (Supply) ที่ผู้ผลิตสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ทำออกมาจำหน่าย ทั้งนี้นอกจากจะขาดจิตสำนึกและความตระหนักรู้ที่ดีต่อเจตนารมณ์ของการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว มิติของปัจจัยหรือภาวะทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยสำคัญในยุคทุนนิยม ซึ่งเมื่อราคาของสินค้าลักษณะเดียวกันที่มีราคาต่ำกว่า มักจะได้รับความนิยมในการบริโภค โดยผู้บริโภคไม่ได้คำนึงถึงความเป็น

ต้นกำเนิด (Originality) หรือที่มาอันเกี่ยวข้องกับระบบลิขสิทธิ์เท่าที่ควร กล่าวคือเน้นที่ราคาถูกเป็นหลัก ซึ่งวงจรแห่งการละเมิดลิขสิทธิ์ก็ยังคงบ่อนทำลายวัฏจักรแห่งการสร้างสรรคงานอันมีลิขสิทธิ์อยู่ในปัจจุบัน แม้จะมีการพยายามปราบปรามอย่างต่อเนื่องก็ตาม

จากเหตุผลข้างต้น ประกอบกับความยากลำบากในการค้นหางานอันมีลิขสิทธิ์ (Copyright Work) ที่โดยปกติแล้วเป็นการได้มาโดยอัตโนมัติหลังจากที่สร้างสรรคงานขึ้นนั้นๆ เสร็จสิ้น โดยไม่ต้องมีการจดทะเบียนแต่อย่างใดซึ่งแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ ซึ่งทำให้การสืบค้นข้อมูลเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้งานอันมีลิขสิทธิ์ส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถค้นหาผู้สร้างสรรค์ได้ แต่เนื่องด้วยมีผู้ต้องการนำไปใช้งาน อาทิ การนำเพลงไปใช้ในการประกอบโฆษณา แต่ไม่สามารถหาเจ้าของสิทธิ์ได้ ก็ทำให้เกิดความหวาดระแวงต่อการถูกฟ้องร้อง (Copyright Paranoid) และการผลิตทางวัฒนธรรมหยุดชะงักลง จะเห็นได้ว่าเหตุผลทั้ง 2 ส่วนข้างต้น มีอิทธิพลต่อการศึกษาค้นคว้าจนวัฏจักรแห่งการแสวงหาและการผลิตทางวัฒนธรรม อันส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Industry) ของประเทศ ทั้งนี้หากมีการบริหารจัดการที่ดี จะสามารถนำเอาประโยชน์ของสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบกับการบริหารจัดการงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างมีระบบ สืบค้นง่าย โปร่งใส จะสามารถลดความหวาดระแวงในการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ไปใช้งานได้ ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนาวงจรการผลิตงานทางวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมได้อีกทางหนึ่งด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นควรที่จะศึกษาในความเป็นไปได้ และแนวทางการบริหารและจัดการศูนย์สาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (A Project for Thailand Public Domain Center; TPDC) โดยมีการบริหารและจัดการ 2 ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนการบริหารและจัดการสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม (TPDC Multimedia Library) และส่วนการบริหารจัดการงานอันมีลิขสิทธิ์ (Copyright Clearing Center; CCC) กับส่วนบริหารและจัดการงานลิขสิทธิ์กำพร้า (Orphan Works Center; OWC)

โดยผู้ศึกษาเสนอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญา ในกำกับของกระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้เสนองบประมาณตั้งต้น และจัดตั้งศูนย์ขึ้นเป็นองค์กรมหาชน อันสามารถเลี้ยงตนเองได้ในที่สุด โดยไม่แสวงหากำไร แต่เน้นผลกำไรของสังคมเป็นที่ตั้ง โดยมีงบประมาณในการดำเนินการเริ่มต้น 50 ล้านบาท

จากการวิจัยพบว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการสถานที่ที่เดินทางสะดวก และมีระบบขนส่งมวลชนที่พร้อมแก่การเอื้อให้ไปใช้บริการได้โดยง่าย ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้สรุปจากความเป็นไปได้จากบริบทแวดล้อมและได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์สาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ

จามจุรีสแควร์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งก็ถือว่าอยู่ใจกลางเมืองและมีระบบขนส่งมวลชนที่สะดวก พร้อมมูล อันได้แก่ รถไฟฟ้าใต้ดิน และรถโดยสารประจำทาง อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อการใช้บริการรถไฟฟ้า หรือเรือได้อีกด้วย

โดยเป้าหมายหลักในการดำเนินการก็เพื่อกระจายองค์ความรู้ของสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมไปสู่สังคมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา หรือผู้มีความสามารถแตกต่าง หรือผู้พิการ กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิโดยชอบในการใช้ประโยชน์ในสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม และอีกส่วนหนึ่งก็คือการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นต่อเยาวชน และสังคม อันสามารถเป็นแนวทางการแก้ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ในระยะยาว

บนพื้นที่ 1,000 ตารางเมตร สามารถให้บริการผู้ใช้บริการได้กว่า 500 คนในเวลาเดียวกัน ซึ่งต่อวันก็สามารถให้บริการผู้ใช้บริการ ตลอดจนสมาชิกได้เป็นจำนวนมาก โดยมีการให้บริการดังต่อไปนี้ ได้แก่ การบริการสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมด้วยสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) โดยมีสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมที่สามารถรวบรวมไว้ได้จำนวนมากไว้ให้บริการบริการทำสำเนา ดาวน์โหลด (Download) และจัดทำข้อมูลสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ เช่น เครื่องพิมพ์หนังสือ ที่เป็นวรรณกรรมที่เป็นสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมมาให้บริการภายในศูนย์ และมีอัตราค่าบริการราคาถูก ตลอดจนการจัดกิจกรรมพิเศษ อาทิ การจัดนิทรรศการหมุนเวียน การจัดสัมมนา อบรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม และงานอันมีลิขสิทธิ์ต่างๆ ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการสืบค้นข้อมูลของงานอันมีลิขสิทธิ์ และงานลิขสิทธิ์กำพร้าอีกด้วย

จากกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว จะเป็นกิจกรรมอันก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในศูนย์ ซึ่งจากประมาณการรายรับ รายจ่าย พบว่าผลกำไรของศูนย์ต่อปี มีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับและสามารถใช้คืนงบประมาณในการบริหารงานในปีแรก จากกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ในปีที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 10 ล้านบาท และสามารถทยอยชำระได้อย่างต่อเนื่องทุกปี ทั้งนี้แม้จะคำนวณด้วยประมาณการรายรับ รายจ่ายในกรณีที่แย่ที่สุด (Worst Case) ก็ยังสามารถมีผลกำไรในการดำเนินการ ถือว่าเป็นแนวโน้มที่น่าสนใจ และมีการบริหารความเสี่ยงต่ำ

ซึ่งการดำเนินการส่วนสำคัญที่มีความแตกต่างจากรูปแบบบริษัทอื่นๆ ก็คือการนำเอาวิธีการบริหารแบบครอบครัวนวัตกรรมมาใช้ กล่าวคือมีการสร้างความสัมพันธ์เหมือนครอบครัวในองค์กร ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกองค์กร เพื่อนร่วมงาน และงานที่ทำ เพื่อสร้างความยินดีในการพัฒนาตนเอง และองค์กรให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นจนได้มาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงานทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) ก็เป็น

ส่วนสำคัญที่ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญ ในเชิงภูมิความรู้ของพนักงานผู้ให้บริการ ทั้งนี้จำเป็นที่จะตอบคำถามของผู้ใช้บริการในส่วนที่ตนรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี และมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้การบริหารงานสมาชิกและผู้ใช้บริการสัมพันธ์ (Customer Relationship Management) ก็ต้องสอดคล้องกับรูปแบบขององค์กร และมีการใช้สื่อในการติดต่อสมาชิกที่สอดคล้องกับความต้องการจริงของลูกค้า ตลอดจนการวางแผนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่มีค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก แต่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นเป้าหมายในการบริหารสื่อที่เหมาะสม

โดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่ามีความเป็นไปได้สูงในการจัดตั้งศูนย์สาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Public Domain Center; TPDC) กล่าวคือ จากการวิจัยพบว่า มีความต้องการที่จะรับรู้ข้อมูล ใช้บริการ ศึกษา หรือใช้ข้อมูลสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนสูงถึงร้อยละ 99 ซึ่งถือว่าเป็นร้อยละที่สูงมาก ซึ่งถือว่ามีความแรงสนับสนุนจำนวนมาก เพราะถือเป็นกิจกรรมที่เกิดประโยชน์แก่สังคมเป็นอย่างมาก โดยไม่มีข้อก้ำกัในการคัดค้านที่จะไม่ดำเนินการศูนย์ เว้นเสียแต่ว่า ไม่มีงบประมาณเพียงพอ ซึ่งผู้ศึกษาจะขอให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินการ และศึกษาต่อเนื่องดังนี้

ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการจัดหางบประมาณได้มากจนสามารถสร้างศูนย์ถาวรได้นั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าจะสามารถที่จะตั้งทีมงานรวบรวมข้อมูลสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรม (Public Domain) ประเภทต่างๆ ไว้เป็นฐานข้อมูล (Data base) และนำมาลงในเว็บไซต์ (Website) ซึ่งเปิดให้ผู้ให้บริการทั่วไปสามารถสืบค้น หรือหาข้อมูลที่น่าสนใจได้ แต่ข้อเสียก็คือไม่มีกิจกรรมหมุนเวียนที่จูงใจผู้ใช้บริการได้ และจะเสียรายได้ของส่วนสมาชิกไป ทั้งนี้หากไม่มีศูนย์ถาวร มีเพียงเว็บไซต์ก็ต้องมีฐานข้อมูลจำนวนมากที่จะสร้างความแตกต่างและดึงดูดให้เกิดการเข้ามาใช้บริการเว็บไซต์

ในโครงการทางวัฒนธรรมนี้ ไม่มีรายละเอียดของการจัดกิจกรรมอันแบ่งเป็นรายเดือน หรือรวมเป็นรายปี เหตุเพราะผู้ศึกษาไม่ได้ทำการศึกษาลึกลงไปในรายละเอียดของงานสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ ที่เป็นของสังคมแล้ว ว่ามีงานชิ้นใดบ้าง ซึ่งหากมีผู้ศึกษาต่อเนื่อง และรวบรวมในส่วนของการสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมก็จะสามารถเชื่อมโยงสู่รายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์ได้โดยละเอียด โดยจะเห็นถึงความสำคัญคุณค่า และความเหมาะสมแก่ช่วงเวลาที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมนั้นๆ ให้สอดคล้องกับงานสาธารณสมบัติทางวัฒนธรรมแต่ละประเภท

ตลอดจนเมื่อทราบถึงรายการสารสนเทศสัมปัติทางวัฒนธรรมแล้ว หากมีรายการ
สารสนเทศสัมปัติทางวัฒนธรรมใดๆ ที่น่าสนใจและคาดว่าจะสามารถดึงดูดผู้ให้บริการได้ อาจสามารถ
คิดที่มาของรายได้ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ให้บริการ หรือสมาชิกได้ อาทิ การดำนินโหลด
ข้อมูล ไม่ว่าจะเป็น เพลง รูปภาพ ลงบนมือถือ ซึ่งสามารถเป็นรายได้ ที่เสียค่าใช้จ่ายให้กับระบบ
เท่านั้น ส่วนรายจ่ายอื่นๆ ก็เป็นรายจ่ายคงที่ที่ศูนย์จะต้องจ่ายอยู่แล้ว ดังนั้น การศึกษาทรัพยากร
ภายในศูนย์ก่อนอย่างละเอียด จะพบว่า ศูนย์จะมีการดำเนินการหารายได้ จากทรัพยากรที่ไม่
จำเป็นต้องลงทุนเป็นจำนวนมากในการผลิต ทั้งนี้เพื่อผลกำไรที่จะนำมาพัฒนาศูนย์ และขยาย
กลุ่มผู้ให้บริการให้กว้างขวางขึ้นตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าแผนการตลาดและการโฆษณาประชาสัมพันธ์เบื้องต้นจะเน้นใน
กรุงเทพมหานครเป็นหลัก ซึ่งผู้ให้บริการในต่างจังหวัดจะสามารถรับทราบข้อมูลได้จากสื่อที่
ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง อาทิ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์และวิทยุ แต่อาจจะไม่สามารถใช้
บริการศูนย์ได้ด้วยตนเองบ่อยครั้งเท่ากลุ่มเป้าหมายในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้การบริการเว็บไซต์ก็
เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มสมาชิกหรือผู้ต้องการใช้บริการในต่างจังหวัด โดยจะ
เห็นได้ว่า ทางศูนย์มีงบประมาณสนับสนุนการจัดมูมสารสนเทศสัมปัติทางวัฒนธรรมให้กับโรงเรียน
ห้องสมุด และสถานศึกษาในต่างจังหวัดด้วย เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษา และเมื่อมีผล
กำไรจำนวนมากก็จะมีการขยายศูนย์สู่ภูมิภาคได้อีกด้วย ซึ่งในช่วง 2 ปีแรกจะเน้นที่
กรุงเทพมหานครเป็นหลัก อันคาดว่าจะการบริหารเครือข่ายสารสนเทศสัมปัติทางวัฒนธรรม (Public
Domain Network) ของศูนย์จะกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคและสามารถให้บริการแก่ประชาชน
ครบทุกภาคได้ในอนาคตอันใกล้ โดยการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างเครือข่ายให้แข็งแรง
เครือข่ายในที่นี้จะได้แก่ ผู้สนใจ และศึกษาเกี่ยวกับสารสนเทศสัมปัติทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ
สถานศึกษา ห้องสมุดประชาชน ตลอดจนสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการสรุป
เครือข่ายที่น่าสนใจกับกระทรวงวัฒนธรรมอีกทางหนึ่งด้วย

และข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ การศึกษานโยบายของรัฐบาลใหม่ที่
กำลังจะตั้งขึ้น โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะให้ความสำคัญถึงประเด็นแห่งทรัพย์สิน
ทางปัญญา รวมไปถึงนโยบายของกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ หรือองค์กรที่ผู้
ศึกษาต่อเนื่องเห็นว่ามีผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของงบประมาณ หรือความร่วมมือ ทั้งนี้จาก
การศึกษานี้ ผู้ศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่องจะสามารถเห็นแนวทางในการศึกษาต่อเพิ่มเติมหรือ
ต่อยอดได้เป็นอย่างดี